

A harmincas honvédek a forradalmi napokban

Írta: WALDBERG ENDRE ezredes

Röviddel a gyászos emlékü forradalom kitörése előtt, Kecskeméten, a 30. karhatalmi zászlóalj parancsnokságával bíztak meg.

A forradalom kitörése napján az esti órákban értesítés jött, hogy a Budapestről vasúton hazaözönlő legénység egy része az állomáson garázdálkodik és lövöldözésével a vasúti személyzet és a közelben lakók életét veszélyezteti. Az értesítés vétele után zászlóaljamból a legidősebb százados parancsnoksága alatt egy gyalog századot és egy géppuskás szakaszt rendeltem ki az átutazó legénység fékentangálására. Ez sikerült is, de nem lehetett megakadályozni, hogy a kirendelt legénység közé agitátorok vegyüljenek, akik a legénységet rávették, hogy otthonába hazaszéledjen. Ugyanilyen aknamunka folyt ezen az éjjelen a kecskeméti összes laktanyákban, s a bűjtogatás eredménye másnap reggel már jelentkezett is. Körülbelül reggel fél 8 órakor indultam lakásomról a barakk-táborban elhelyezett zászlóaljhoz, ahová időközben parancsomra a vasúti állomásra kirendelt század is bevonult, miután kisebb létszámú őrséget ott visszahagyott, mivel Budapestről újabb vonatok érkezését nem jelezték és a nyugalom a pályaudvar környékén helyreállt.

Alig hagytam el lakásomat, körülbelül 200 lépésnyire szembejött velem a 30. pótzászlóalj laktanya ügyeleti tisztje és jelentette, hogy a pótzászlóalj laktanyájában a legénység fellázadt, a lovakat az istállóból szabadonengedte, a raktárakat feltörte, onnan a ruházatot, valamint a különböző felszerelési cikkeket összecsomagolta és elhagyja a laktanyát. Ezt a körülményt az ügyeleti tiszt már jelentette is a pótzászlóalj parancsnokságnak, onnan azonban nem mert senki sem a laktanyába bernenni.

A. laktanya bejárata körülbelül 250 lépés távolságra volt tőlem, onnmi tehát láthattak engem. Abban az esetben tehát, ha megfelelő karhatalomért a mintegy 700 lépésre fekvő barakktáborba, zászlóaljamból sietek, a fosztogatás, ezt az időt kihasználndó, még csak fokozódott volna. Gyorsan kellett tehát határoznom. Lőfegyver nem volt nálam. Ha hazamegyek érte, az megint idővesztést jelent. Látva, hogy a kincstári vagyont csak úgy menthetem meg, ha azonnal közbelépek, kezemben lovagló ostorral, az ügyeleti tiszt kíséretében a laktanyába siettem.

Nagy lármával erélyesen léptem fel. A legénység meghökken, a bűnösök menekültek. Egy kürtőssel riadót fúvattam. Ezzel egyidőben a részemről személyesen ismert fegyveres legénységgel a laktanya

összes kapuit lezártam és a visszamaradt legénységet, altisztek szakasznoksága alatt, egy századba osztottam be, melynek ideiglenes parancsnokságával az ügyeleti tisztet bíztam meg.

Hazafias beszéd kíséretében kiadtam intézkedésemet az együtt-tariásra, az őrszolgálat kezeléseiről, a laktanyában ezétszört anyagnak a raktárakban való visszahordására és a raktárak lezárására. Elrendeltem, hogy a megalakult század parancsokat további intézkedésig csak tolem vehet. Tudva, hogy a pótzászlóalj parancsnokság előtt a helyzet általánosságban ismeretes, továbbá mert a pótzászlóalj parancsnokát még nem találtam benn, a magam zászlóaljának elhelyezésére siettem, mert nyugtalanított, hogy a történetek után milyen lehet ott a helyzet.

A barakkba érkeve a zászlóalj tisztikarát már együtt találtam és jelentették nekem, hogy az éjjel folyamán a legénységnek mintegy a fele, főleg a bácskaiak és a Pestmegye déli területéről valók szintén elhagyták beosztásukat. A legénységet összegyűjtöttem és hazafias beszéd kíséretében rendeztem a kötelékeket.

Majd a pótzászlóalj parancsnokához mentem, akivel közöltem az eseményeket és a reggeli lapok alapján igyekeztünk tájékozódni a Budapesten történetekről.

Az egész tisztikar a legnagyobb tájékozatlanságban volt ezek alatt a napok alatt. A forradalmi hangulat mindinkább terjedt a lakosság szélsőséges rétegei között és megkezdődtek a fosztogatások is. A rendőrség értesített, hogy a bakancsgyárat nagyobb tömeg megrohianta és fosztogatja. Az ott felhalmozott kész bakancsokat és a nyers anyagot szétthordták.

Számoltam azzal, hogy a katonaság emez első rendfentartó lépésének nyomatékosnak kell lenni, mert különben a zavargások fokozódni fognak. Ezért egy gyalogszázadot és egy rohamszakaszt rendeltem ki önként jelentkező tiszték parancsnoksága alatt. A rohamszakasz feladata volt, hogy a Csongrádi-utcának a temető felé eső bejáratánál törjön, előre a bakancsgyár irányában és ott a tömeget nyomja rá az utca ellenkező véffét lezáró avaloeszázadra. Az utóbbinak az volt a feladata, hogy az említett utcának a Fötér eső végét zárja le.

A tervszerű végrehajtás meghozta az eredményt. A rohamjárőrök megkezdtek előnyomulásukat és néhány kézigránátot úgy dobták, hogy a lakosságban kárt ne tegyen, de megfélemlítette őket. A tömeg riadtan menekült és a szabadon maradt mellékutcán át eloszlott.

A budapesti forradalmi sajtó a hadsereget tovább demoralizálta. Ennek tudható be, hogy az egyik napon a pótzászlóalj segédtszti irodában egy önkéntes szakaszvezető két polgári munkással jelent meg, mint a katona- és munkástanács küldöttsége és a pótzászlóaljparancsnokkal akartak beszélni. Sajnos, ő fogadta is ezt a küldöttséget, aminek rossz hatása csakhamar érezhető lett.

A város tovább forrongott. Az egyik napon a fogházból kiszabadították a foglyokat, akiket egy önként jelentkezett század fékezett meg a vérengzésben. Ekkor vesztette életét *Aczél* t. hadnagy bajtársunk, aki annak ellenére, hogy felmentése már a zsebében volt és odahaza hatgyermekes családja várta, mint önként jelentkező tiszt állott a század élére.

Nemsokára ezredünk is megérkezett a harctérről és a karhatalmi zászlóalj beolvadt az anyaezredbe.

A megbízhatatlanná vált legénység azonban egyre jobban meg-

nehezítette munkánkat s ezért a Honvédelmi Minisztérium azon rendelkezését, hogy az ezred Tápiószőlőre helyeztetik át, kíséreltük meg felhasználni arra, hogy a megbízhatatlan legénységet leszereljük és szétoszlássuk.

A forradalmárok azonban hamarosan rájöttek arra, hogy az intézkedés éle ellenük irányul s ezért a budapesti központi katonatanáccsal kerestek összeköttetést. Ennek eredményeként a hatalom forradalmár birtokosai vizsgálatot folytattak le, melynek eredményeképpen *Istók Gyula* alezredest, *Márkus Andor* századost és engem, minthogy működésünk az ő szempontjukból káros volt s az úgynevezett »forradalmi vívmány«-okát veszélyeztette, elmozdítottak. És nekünk menekülni is kellett...